

Poskytování a využívání služeb poskytujících léčbu, poradenství a prevenci v oblasti závislostí příslušníky romské menšiny

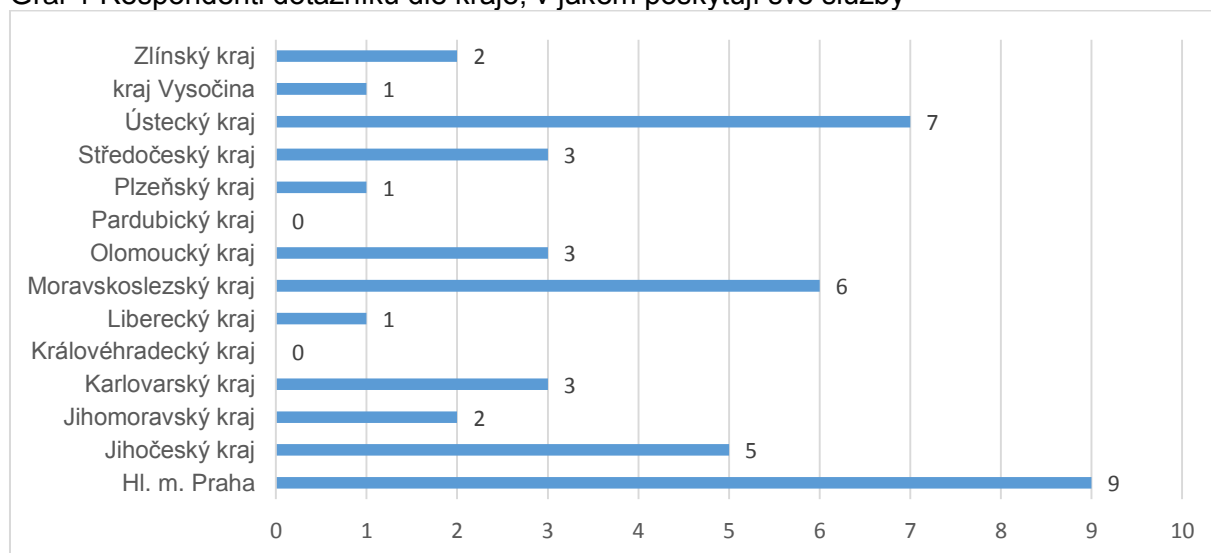
Pro získání údajů a dat o poskytování a využívání léčebných služeb, služeb poradenství a prevence v oblasti závislostí u romské menšiny, byly jménem Pracovní skupiny pro bezpečnost Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, ve spolupráci s Odborem protidrogové politiky Úřadu vlády ČR, osloveny organizace a instituce poskytující adiktologické služby s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník se týkal využívání poskytovaných adiktologických služeb příslušníky romské menšiny, zkušeností oslovených organizací a institucí s klienty z řad příslušníků romské menšiny a jejich účasti na poskytování adiktologických služeb přímo v těchto organizacích a institucích. Dotazník obsahoval 26 otázek rozdělených do tří částí, přičemž první část se týkala základních údajů o službě, druhá část využívání služeb příslušníky romské menšiny a třetí část zaměstnanosti příslušníků romské menšiny v dané službě. Dotazník vyplnilo 42 poskytovatelů služeb.

***

Základní údaje o respondentech dotazníku

První část dotazníku obsahovala čtyři otázky, jejichž cílem bylo získat základní charakteristiku respondentů dotazníku. Jak ukazuje graf 1, nejvíce respondentů poskytuje své služby v hl. m. Praze (9 poskytovatelů), dále pak v kraji Ústeckém (7 poskytovatelů) a Moravskoslezském (6 poskytovatelů). Naopak se nezapojili žádní poskytovatelé služeb s kraje Pardubického a Královéhradeckého.

Graf 1 Respondenti dotazníku dle kraje, v jakém poskytují své služby¹

Zdroj: vlastní šetření

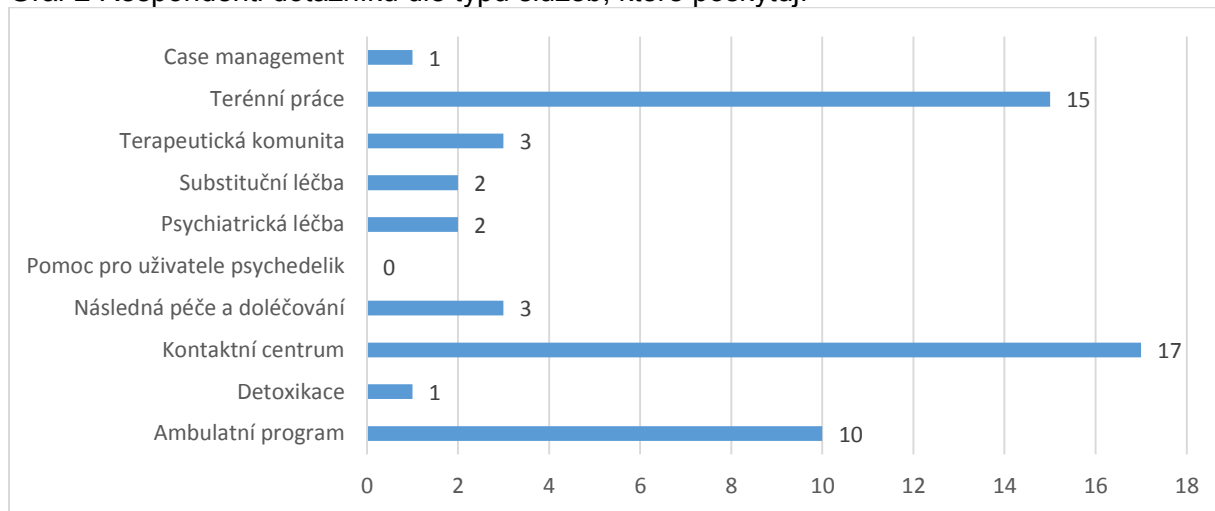
Součástí zjišťování základní charakteristiky respondentů byla také otázka týkající se druhu služby, kterou daný respondent poskytuje. Jak vyplývá z grafu 2, mezi respondenty

¹ Vzhledem k tomu, že bylo možné vyplnit více odpovědí, je celkový součet odpovědí 43.

převažovali provozovatelé kontaktních center (17 poskytovatelů) a dále pak poskytovatelé terénních služeb/práce (15 poskytovatelů) a ambulantních programů (10 poskytovatelů).

Graf 2 Respondenti dotazníku dle typů služeb, které poskytují

Zdroj: vlastní šetření

***

Využívání služeb příslušníky romské menšiny

Druhá část dotazníku se zaměřila na využívání služeb příslušníků romské menšiny. Tato část dotazníku je pro zadavatele nejpodstatnější, jelikož na základě těchto odpovědí lze získat alespoň rámcový obraz o tom, jaké služby příslušníci romské menšiny nejvíce potřebují a využívají. Tato část dotazníku se kromě obecných otázek zaměřených na využívání služeb příslušníky romské menšiny soustředí také na zjišťování údajů o testování příslušníků romské menšiny na infekčně přenosné choroby a zkušenosti pracovníků služeb s klienty z řad příslušníků romské menšiny.

Všech 42 respondentů dotazníku uvedlo, že se mezi jejich klienty příslušníci romské menšiny nachází. Ti zpravidla tvoří 0 – 25 % všech jejich klientů (tako odpovědělo 24 respondentů). Dále 12 respondentů uvedlo, že příslušníci romské menšiny tvoří 26 – 50 % všech jejich klientů a 6 poskytovatelů uvedlo, že až 75 % ze všech jejich klientů tvoří příslušníci romské menšiny. Pouze však dva ze zúčastněných poskytovatelů služeb uvedli, že nabízí programy, které jsou specificky zaměřené na romské klienty. Romští klienti se zároveň nejčastěji dostávají do kontaktu s danou službou prostřednictvím svých známých, se kterými do dané služby přichází, případně na doporučení dalších klientů služby. Dalším z častých způsobů, jak klienti navazují spolupráci s danou službou, je prostřednictvím sociálních a terénních pracovníků služeb, případně na základě osobního kontaktu přímo v lokalitě, kde se klienti zpravidla nachází.

Z odpovědí na další otázky vyplývá, že romští klienti nejčastěji využívají služeb souvisejících s výměnou HR materiálu (tzn. službu, jejímž cílem je minimalizovat, omezit či zmírnit riziko život a zdraví ohrožujících infekce, které se šíří sdílením injekčního náčiní při nitrožilní aplikaci drog a nechráněným pohlavním stykem). Součástí této služby je zpravidla

i distribuce zdravotnického materiálu. Další hojně využívanou službou je pak odborné sociální poradenství, potravinový servis a zdravotní ošetření. Naopak nejméně je ze strany romských klientů využívána služba dlouhodobé léčby drogové závislosti, asistenční a doprovodné služby a pracovní poradenství.

Součástí dotazníkového šetření bylo také zjišťování informací o tom, jak se poskytovatelům služeb daří při léčbě jejich klientů spolupracovat s jejich rodinnými příslušníky, blízkými apod., případně, jakým způsobem tato spolupráce probíhá. Ze získaných odpovědí vyplynulo, že spolupráce s blízkými romských klientů je velmi slabá a často také komplikovaná. 70 % respondentů, tzn. 28 poskytovatelů služeb, uvedlo, že navázání spolupráce s rodinnými příslušníky a blízkými jejich romských klientů je velmi omezené. Problémem jsou zejména jejich rodinné vazby, které často udržují klienta v patologickém prostředí, čímž se snižuje jeho šance na odstranění závislosti. Dalším problémem je pak také výskyt závislostního jednání u dalších rodinných příslušníků, kdy dochází ke sdílení injekčního materiálu a zdravotních pomůcek, čímž se zvyšuje riziko přenosu infekčních chorob.

Celkově se však poskytovatelé služeb shodují, že mezi romskými klienty panuje nízká informovanost o problematice závislostí, a s tím souvisejícím rizikovým chováním. Dále pak také nedůvěra ve veřejné organizace/instituce a předsudky ze strany většinové společnosti. Podle zúčastněných respondentů je tak nutné romským klientům poskytovat komplexní podporu jak v oblasti zdravotní, tak oblasti sociální.

V souvislosti s výše uvedeným poskytovatelé služeb uvedli, že se jim při práci s romskými klienty osvědčil empatický, vřelý a lidský přístup, který je zároveň otevřený a transparentní. Dále je při práci s romskými klienty nutné uplatňovat trpělivý a individuální přístup, přičemž důvěru mezi poskytovatelem služby a romským klientem značně zvyšuje přítomnost romského pracovníka poskytovatele služby. Pracovníci poskytovatele služby z řad příslušníků romské menšiny jsou zpravidla schopní lépe navázat důvěru mezi pracovníkem a klientem, jelikož znají specifika romské komunity.

***

Další část dotazníku se zaměřila na testování klientů z řad příslušníků romské menšiny na infekčně přenosné choroby. Testování na infekčně přenosné choroby poskytovalo 28 respondentů dotazníku. Jednotlivé otázky směřovaly na infekčně přenosné choroby HIV/AIDS, VHC – hepatitidu C, VHB – hepatitidu B a syfilis.

Ze zúčastněných poskytovatelů služeb 26 z nich poskytuje testování na HIV/AIDS. Tito poskytovatelé v převážné většině uvedli (téměř 81 % poskytovatelů), že testování na HIV/AIDS v jejich organizaci za posledních 12 měsíců využilo max. 20 % romských klientů, což není příliš mnoho. Z celkového počtu romských klientů, kteří v posledních 12 měsících podstoupili testování na HIV/AIDS mělo pozitivní výsledek max. 10 % z nich.

Další obdobně položená otázka sledovala testování na VHC - hepatitidu C. 75 % zúčastněných poskytovatelů testování na uvedenou přenosnou chorobu uvedlo, obdobně jako při testování na HIV/AIDS, že tuto možnost využívá zpravidla do 20 % jejich romských klientů. Dva poskytovatelé služeb však uvedli, že v jejich organizaci je toto testování využíváno až 100 % romských klientů. Jedná se tak pravděpodobně o poskytovatele, kteří nabízejí specificky zaměřené programy pro příslušníky romské menšiny.

Dle zjištěných odpovědí je podíl pozitivně testovaných romských klientů relativně nízký. Mezi romskými klienty, kteří v posledních 12 měsících využili možnosti testování na VHC - hepatitidu C se nachází max. 20 % pozitivně testovaných, a to v 61,6 % případů. Tři poskytovatelé této služby však uvedli, že mezi jejich romskými klienty, kteří v posledních 12 měsících podstoupili uvedené testování, bylo více jak 50 % pozitivních, konkrétně, dva poskytovatelé testování na VHC - hepatitidu C uvedli, že pozitivně testovaných bylo 51 – 60 % romských klientů, kteří testování v posledních 12 měsících podstoupili, jeden poskytovatel uvedl, že mezi jím testovanými romskými klienty bylo dokonce až 90 %, u nichž test odhalil pozitivní výsledek.

Obdobné výsledky lze sledovat také u testování na VHB - hepatitidu B. Toto testování za posledních 12 měsíců využilo zpravidla do 20 % romských klientů. Ze všech romských klientů, kteří toto testování v posledních 12 měsících využili, bylo pozitivních do 20 % z nich.

Poslední otázka směřovala na využívání testování příslušníky romské menšiny na výskyt syfilis. Opět tuto možnost využilo za posledních 12 měsíců přibližně 20 % všech romských klientů zúčastněných poskytovatelů služeb, přičemž pozitivita se vyskytovala pouze u přibližně 10 % z nich. Jinými slovy lze tedy uzavřít, že syfilis je mezi romskými klienty nejméně častou infekčně přenosnou chorobou.

***

Poslední část šetření se zaměřila na přítomnost příslušníků romské menšiny zaměstnaných u poskytovatelů adiktologických služeb. Ze 42 zúčastněných poskytovatelů služeb 10 z nich uvedlo, že se mezi jejich zaměstnanci nachází také příslušníci romské menšiny. Ti nejčastěji pracovali jako terénní pracovníci, sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách. U jednoho z poskytovatelů služeb byl příslušník romské menšiny zaměstnán na pozici vedoucí služby, u několika dalších pak jako pomocný pracovník (uklízeč/uklízečka). Romští zaměstnanci poskytovatelů služeb nejčastěji pracují u poskytovatelů služeb na hlavní pracovní poměr (80 % z nich), a to na plný úvazek. Dále jsou využívány formy dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr (DPČ/DPP), které jsou zpravidla vykonávány jako částečné úvazky.

Zpracovala: Mgr. Klára Jůnová